

7. Ціна американської нафти WTI вперше в історії стала від'ємною // BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52357946> (дата звернення: 18.10.2020).
8. Non-OPEC producers join OPEC action for first time in 15 years // OPEC bulletin. 2016. №11-12. URL: https://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/OB11_12%202016.pdf (дата звернення: 17.10.2020).
9. On the U.S. Withdrawal from the Paris Agreement PRESS STATEMENT MICHAEL R. POMPEO, SECRETARY OF STATE-NOVEMBER 4, 2019. URL: <https://www.state.gov/on-the-u-s-withdrawal-from-the-paris-agreement> (дата звернення: 17.10.2020).
10. Stevens Pippa. OPEC and allies agree to historic 10 million barrel per day production cut // CNBC. – URL: <https://www.cnbc.com/2020/04/09/oil-jumps-ahead-of-make-or-break> (дата звернення: 18.10.2020).
11. The World Factbook. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/qa.html> (дата звернення: 20.10.2020).

Відомості про автора:

Алієв Максим, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)

Aliiev Maksym, Associate Professor, PhD in Political Science Faculty of Law and International Relations Chair of International Relations and International Law (Kyiv, Ukraine).

ENERGY DIMENSION IN THE MODERN INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Тетяна Соломенна

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

Solomennat@gmail.com

КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ЄС В ХХІ СТОЛІТТІ

Розвиток соціальної сфери становить очевидний пріоритет сучасного суспільства. Культурна політика представляє одну з найсуттєвіших сторін формування й вдосконалення соціальної політики кожної держави й особливо цінним є досвід Європейського Союзу.

Фокусом спільних зусиль ЄС культура стала з підписання Маастрихтського договору – моменту поглиблення інтеграції, розширюючи межі економічних процесів. З цього часу країни-члени ЄС активізували координацію зусиль в культурних процесах та підтримки креативних індустрій, шануючи національні особливості, турбуючись про лінгвістичне та культурне розмаїття, оберігаючи культурну спадщину, що мало сприяти формуванню й зміцненню європейської ідентичності.

Особливостями культурної політики ЄС є програмний підхід. «Культурна столиця Європи», «Калейдоскоп», «Аріан», «Рафаель» – це назви деяких

загальноєвропейських програм, які реалізовувалися в останні десятиліття ХХ ст. Вони стосувалися певних аспектів, напрямів культури чи творчих індустрій, а також співпраці ЄС з міжнародними організаціями – Радою Європи та ЮНЕСКО. При цьому прерогатива формування та реалізація культурної політики залишається у компетенції національних урядів країн-членів.

В 2000 р. почала діяти перша комплексна програма ЄС «Культура 2000», розрахована на п'ять років. Вона охоплювала декілька напрямів культурної діяльності й буда продовжена ще на два роки до 2006 р., бюджет якої становив 236,4 млн. євро [1]. Така форма реалізації культурної політики в Європейському Союзі була продовжена черговою семирічною програмою із збільшеним до 400 млн. євро фінансуванням «Культура» (2007-2013 рр.) [2] та програмою «Медіа» – з бюджетом в 755 млн. євро [3].

Програма передбачала реалізацію трьох стратегічних цілей: сприяння підвищення мобільності авторів/професіоналів – представників креативних індустрій; збільшення доступності до товарів/продукції цієї сфери та розвиток міжкультурного діалогу. Засобами досягнення цілей стала фінансова підтримка в проведенні спільних акцій, роботи відповідних закладів чи установ; проведення дослідницької діяльності культурної сфери, а також підтримка зусиль, спрямованих на покращення обізнаності громадян щодо культурних акцій, їх доступності та популяризації знань про культуру, історію європейських народів, збереження культурної спадщини, розвитку мистецтва, літератури, аудіовізуального сектору.

Управління культурною сферою в ЄС розподілено між Європейською Радою, Європейським парламентом та Європейською комісією. В організаційному плані відповідальними за виконання програм виступають два генеральних директорату у Єврокомісії – Генеральний директорат ЄК з питань освіти та культури (DG EAC – Directorate General Education and Culture), Генеральний директорат ЄК в сфері комунікацій, контенту і технологій (DG CNECT – Directorate General for Communications Networks, Content and Technology), а також Агентство ЄК з питань освіти, аудіовізуальних послуг і культури (EACEA – The European Commission's Education, Audiovisual and Culture Executive Agency).

Специфічним прийомом культурної політики в ЄС є проведення «тематичних» років. Так, 2008 р. – в ЄС відбувся рік міжкультурного діалогу, що мало підкреслити цінність та значущість культурного, мовного, етнографічного різноманіття європейських народів.

Провідною темою культурної індустрії та креативних практик залишається збереження та охорона культурної спадщини, яка є не лише консолідуючою, об'єднуючою ланкою зміцнення європейської ідентичності, але й посідає значне місце в економічно-господарській системі європейських країн. Відомо, що лівова частина пам'яток світової спадщини знаходяться саме на території ЄС. Тому, 2018 р. в ЄС був роком культурної спадщини, девізом якого стало гасло «Ділимося спадщиною – ділимося цінностями». Заходи, події, зустрічі, фестивалі, які відбувалися по всій Європі сприяли об'єднанню та солідарності людей, виявляли й знайомили з різними традиціями, звичаями, історією різних

громад, сприяли розвитку соціально-економічних відносин міст, містечок, регіонів.

З 2002 р. за ініціативи ЄК разом з загальноєвропейською федерацією асоціацій по збереженню культурної та природної спадщини Європи – Europe Nostra, започатковано премію ЄС в галузі культурної спадщини [4]. Вона спрямована на поширення передового досвіду по збереженню матеріальної і нематеріальної культурної спадщини, заохочення інноваційних ініціатив, збереженню високих стандартів в цій сфері. Премія вручається в чотирьох номінаціях: 1) збереження, реставрація та реновація об'єктів культури; 2) дослідницькі проекти в оцифруванні пам'яток; 3) внесок приватних осіб або організацій у захист, охорону, й популяризацію пам'яток історії і культури; 4) проекти в сфері освіти, навчання та популяризацію культурної спадщини.

Практична реалізація культурних програм ЄС відбувається у відповідності до ухвалених Робочих планів по культурі, схвалених Єврокомісією, з урахуванням відображення різних аспектів культурної політики національних урядів країн-членів ЄС.

Наприкінці 2012 р. на рівні Європарламенту почала розроблятися програма «Креативна Європа» на 2014-2020 рр. з бюджетом в 1,64 млрд. євро, за участю країн-членів ЄС та кількох десятків країн-партнерів [5]. З 2015 р. Україна стала однією з учасниць Креативної Європи. Дія програми продовжена до 2027 р.

Сучасні тенденції, стратегічні цілі, принципи, способи досягнення та очікувані результати культурної політики ЄС відображені в двох документах: Новий європейський порядок денний по культурі [6] і Робочий план по культурі 2019-2022 рр. [7]. Серед стратегічних цілей в Новому порядку денному виділяються три виміри: соціальний, який передбачає використання сили культури й культурного різноманіття задля суспільної згуртованості й добробуту; економічний – підтримка креативних індустрій в освіті та інноваціях, для збільшення робочих місць та зростання; зовнішній – зміцнення міжнародних культурних зв'язків. Дві наскрізні дії, які об'єднують всі три стратегічні цілі це: захист та збільшення цінності культурної спадщини та діджиталізація культури. Реалізація Порядку денного по культурі передбачається схваленням Робочого плану й застосування Відкритого методу координації (ВМК), який узгодили країни-члени ЄС.

Робочі плани – це інструкції щодо конкретних дій, проведення заходів, визначених учасників з фіксацією очікуваних результатів в документах, які ухвалювалися країнами-членами ЄС й для виконання попередніх програм по культурі. Робочий план на 2019-2022 рр. повторює три стратегічні цілі, називає вісім керівних принципів та п'ять пріоритетів, які складаються з сімнадцяти тем.

Культура названа внутрішньою цінністю; вона сприяє сталому соціально-економічному розвитку; культурне та лінгвістичне різноманіття є ключовим досягненням ЄС; цілісний, комплексний підхід щодо законодавства, фінансування та міжсекторального співробітництва сприятиме реалізації плану в сфері культури; діалог між країнами-членами, європейськими інститутами, громадянським суспільством, державами-партнерами та міжнародними

організаціями забезпечує гарний результат – це деякі визначені принципи реалізації Робочого плану.

Пріоритети політики креативних індустрій сформульовані в наступний спосіб: 1) сталість культурної спадщини; 2) згуртованість та добробут; 3) екосистема підтримки митців, які створюють європейський контент; 4) гендерна рівність; 5) міжнародні культурні відносини. Перший пріоритет розкривається чотирма темами: управління на основі участі; адаптація до зміни клімату; принципи якості втручання в культурну спадщину; альтернативне фінансування культурної спадщини. Другий – п'ятьма темами: соціальна згуртованість; високоякісна архітектура; розуміння цифрової аудиторії; творче покоління молоді; громадянство, цінності й демократія. Третій пріоритет – шістьма: статус та умови роботи митців та діячів культури й мистецтва; свобода творчості; спільне виробництво аудіовізуальної продукції; розмаїття та конкурентоздатність музичного сектору; багатомовність та переклад; фінансування та інновації. Пріоритет гендерної рівності передбачає рівність в культурному та креативному секторі, а пріоритет міжнародних культурних відносин – наполягає на стратегічності курсу культурної дипломатії для зовнішніх зносин ЄС. В Робочому плані для всіх тем розписані методи, обґрунтування та результати. Документ деталізує принципи запровадження ВМК, який узгодили країни-члени ЄС.

Слід зазначити, що програмний підхід в реалізації культурної політики в Європейському Союзі зазнав суттєвих змін. Стоячи на позиції чіткого пріоритету національних урядів щодо формування та реалізації культурної політики, органи ЄС постійно шукають оптимальні форми втілення загальноєвропейських програм. Якщо на початку 2000-х рр. акцент робився на посиленні ролі культури в міжнародних справах, активізації культурної дипломатії, презентації ЄС на міжнародній арені як впливового гравця, реалізації політики мультикультуралізму як способу нейтралізації конфліктів, то в останні кілька років фокус уваги зміщено в економічну сферу. Креативна індустрія, культурна спадщина розглядається не лише як консолідуюча сила, а й як ресурс сталого розвитку, сфера зростання економіки й важлива гуманітарна складова сучасного суспільства. Нові технології, активно входять в усі сфери виробництва, побуту, відпочинку, розваг, змінюючи звичний стиль життя пересічних європейців, відкривають нові можливості в сфері креативних індустрій, сучасного мистецтва, сприяють доступності до пам'яток культурної спадщини й розвитку творчих здібностей, вмінь різних груп населення.

Епідеміологічна ситуація внесла серйозні корективи в звичний спосіб життя європейців. Проте виклики теперішнього дня не стали меншими, а навпаки виявили додаткові спільні проблеми, в розв'язанні яких має допомогти культура.

Досвід культурної політики ЄС може стати корисним для України, яка може адаптувати європейські соціокультурні практики, що сприятиме розвитку культурних індустрій та креативної економіки, й призведе до зміцнення культурного потенціалу, що проявиться в підвищенні інвестиційної привабливості та допоможе технологічно оновитися економіці країни.

Успішна реалізація культурних проєктів в масштабах всього ЄС свідчить про потенційну можливість запровадження та вдосконалення наднаціональних проєктів в соціальній сфері держав, які перебувають на різних рівнях соціально-економічного розвитку. Такі практики представляють цікавий приклад для сучасних непростих умов, які переживає європейська та й світова індустрія, що пов'язана з культурним сектором та творчими індустріями.

Список використаних джерел:

1. Culture 2000 programme. [Електронний ресурс] : Creative Europe URL: <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/previous-programmes/culture-2000>
2. Culture programme (2007-2013). [Електронний ресурс] : Creative Europe URL: <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/preivous-programme/culture>
3. Programme Media (2007-2013). [Електронний ресурс] : Creative Europe URL: <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/previous-programmes/media>
4. European Union Prize for cultural heritage [Електронний ресурс] : URL: // https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/heritage-prize_en
5. Креативна Європа [Електронний ресурс] : URL: <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>
6. New European Agenda for Culture. [Електронний ресурс] : European Commission. Brussels, 22.5.2018. URL: https://ec.europa.eu/culture/sites/culture/files/commission_communication_-_a_new_european_agenda_for_culture_2018.pdf
7. Work Plan for Culture 2019-2022. [Електронний ресурс] : Official Journal of the European Union. 21.12.2018. URL: <https://www.ietm.org/fr/workplan-for-culture-2019-2022>робочий план 2019-2022 рр.

Відомості про автора:

Соломенна Тетяна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (м. Чернігів, Україна)

Solomenna Tetiana, Candidate of Sciences in Historical Science, Docent, Docent of the Chair of World history and International relations, T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium" (Chernihiv, Ukraine).

EU CULTURAL POLICY IN THE XXIst CENTURY

Станіслав Черкасов

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

stancherkasov@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0759-6594

ГЕОПОЛІТИЧНІ КОНЦЕПТИ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Багатоаспектне міждисциплінарне студіювання концепту цивілізації та цивілізаційної спільноти спирається на практику використання цих